

Apak, H. (2020). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal çalışmacı kavramına yönelik metaforları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1008-1028.

Araştırma

Makale Geliş Tarihi: 16.12.2019

Makale Kabul Tarihi: 19.05.2020

SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL ÇALIŞMACI KAVRAMINA YÖNELİK METAFORLARI

Metaphors of Social Work Department Students About the Concept of Social Worker

Hıdır APAK*

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, ORCID: 0000-0002-2330-3093, e-posta: hidirapak@artuklu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal çalışmacı kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmak ve bu metaforları derinlemesine incelemektir. Çalışma Bingöl Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünde öğrenim gören 172 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri her öğrencinin, "Sosyal çalışmacı/ ... gibidir/benzemektedir. Çünkü,..." cümlesini tamamlamasıyla elde edilmiştir. Veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, öğrenciler sosyal çalışmacı kavramına yönelik olarak 72 farklı metafor üretmişlerdir. Bu metaforlar üzerinden ortak özellikleri dikkate alınarak altı farklı tema belirlenmiştir. Bu temalar; 'tedavi edici', 'dayanak noktası ve koruyucu', 'yol gösteren', 'yardımsever ve kurtarıcı', 'şefkat ve sevgi kaynağı' ve 'çok yönlü' şeklindedir. Öğrencilerin sosyal çalışmacı için kullandıkları metaforlar genellikle sosyal çalışmacıların müracaatçı ile ilişkisi üzerinden yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca metaforlar genellikle sosyal çalışmacıların amaçları, rol ve işlevleri üzerinden kurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Metafor, sosyal çalışmacı, sosyal hizmet öğrencileri

ABSTRACT

The main purpose of this study is to reveal the opinions of social work students about the social worker through metaphors and examine these metaphors in depth. The study was realised with the participation of 172 students studying at the social work department of Bingöl University. The data of this study was obtained by the answers that the students fill in the blanks of the sentence "A social worker is like/looks like... because ...". The analysis of the data was done by the content analysis technique. According to the results of this study, students produced 72 different metaphors for the concept of social worker. Six different themes were identified by considering the common features of these metaphors. These themes are: 'therapeutic', 'mainstay and protective', 'guiding', 'humanitarian and rescuer', 'a source of compassion and love' and 'versatile'. The metaphors used by the students for the

social worker are generally made through the relationship of the social workers with the client. In addition, metaphors are generally based on the aims, roles and functions of social workers.

Key words: *Metaphor, social worker, social work students*

GİRİŞ

Sosyal hizmet, 'insanlara kendi sosyal çevreleri içinde ve gerekirse sosyal çevrelerini değiştirerek, maksimum düzeyde yardım etme işlevi' gören bir meslek ve disiplindir (Sheafor ve Horejsi, 2014: 19). Sosyal hizmetin birçok tanımı vardır. Bu tanımlamaların *evrensel* olması çabasına karşın hâlihazırdaki uygulamalarda çeşitliliklerin ve farklılıkların görülmesi, tek bir tanımın kabul edilmesini zorlaştırmaktadır. Sosyal hizmetin tanımlamasında değişikliklerin olması muhtemeldir. Üstelik yeni tanımlamalar da şartlara, ortama ve olaylara göre değişiklik gösterecektir.

Sosyal hizmetin ele alınışındaki bu farklılıklara vurgu yapan Thompson (2013: 38) sosyal hizmeti daha genel bir çerçevede, "*sosyal hizmet, aslında sosyal çalışmacılar ne yapıyorsa odur*" diyerek tanımlamıştır. Sosyal hizmet kavramının anlam ve kapsamı bağlama göre değişen bir özellik gösterse de değişmeyen nokta, bu hizmetteki en önemli kaynağın sosyal çalışmacının kendisi olmasıdır (Şahin, 2001). Bu durum sosyal hizmete ve mesleğin uygulayıcılarına önemli sorumluluklar yüklemektedir.

Sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanı (social worker), üniversite düzeyinde minimum lisans eğitimi görerek yetişen ve sosyal hizmet mesleğini yürüten diplomalı meslek elemanıdır (Tomanbay, 1999). Sosyal çalışmacılar, insanların günlük yaşamlarını saygı ve haysiyetle yönetebilmeleri için kendilerine yardım etmeye çalışan profesyonellerdir (Dhavaleshwar, 2016). Sosyal çalışmacıların ana odağı, insanların sosyal işlevselliklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Buna ek olarak, kişilerin bazen tek başlarına çözemedikleri bireysel ve kişisel sorunları çözmelerine yardımcı olmaktadır.

Sosyal çalışmacılar, "insanların problem çözme ve başa çıkma kapasitelerini artırmalarına yardımcı olurlar. Ayrıca insanların gerekli kaynakları edinmelerine, bireyler ile insanlar ve çevreleri arasındaki etkileşimleri kolaylaştırmalarına, kuruluşları insanlara karşı sorumlu hale getirmeye ve sosyal politikaları geliştirmelerine yardımcı olurlar" (Barker, 1995: 271). Sosyal çalışmacılar sosyal adalet, insan hakları ve sosyal refah devleti perspektifiyle sosyal sorunları

inceleyerek, savunmasız grupların, insan onuru ve haysiyetine yaraşır bir yaşam sürebilmelerini sağlamak adına mikro, mezzo, exo ve makro düzeyde sosyal hizmet müdahalelerinde bulunurlar (Danış, Karataş ve Şahin, 2008).

Sosyal hizmet bir yardım mesleğidir ve bu mesleğin profesyonelleri olan sosyal çalışmacılar, ihtiyaç duyan müracaatçılara hizmet vermektedir. Meslek elemanlarının yetişmelerini sağlayan ana unsur ise sosyal hizmet eğitimidir. Sosyal hizmet eğitimi üniversitelerde; lisans, yüksek lisans ve doktora seviyelerinde verilmektedir. Sosyal hizmet eğitiminin temel amacı, öğrencileri sosyal hizmet uygulamasının zorlukları için hazırlamaktır (O'Connor, Cecil ve Boudioni, 2009). Sosyal çalışmacı olmaya karar veren kişinin alacağı sosyal hizmet eğitimi çok önemlidir. Eğitim sürecinde sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal hizmet bilgi, beceri ve değer temelleriyle donatılıp gelecekte iyi birer sosyal çalışmacı olmaları ve müracaatçılara iyi hizmetler sunmaları arzulanmaktadır. Bu nedenle bu çalışma da sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrencilerin gelecekte kendilerini nasıl algıladıkları üzerinden kurgulanmıştır.

Akademik literatürde sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin belirli konularda tutumları ve düşünceleriyle ilgili çok sayıda araştırma vardır. Bu çalışmalarda öğrencilerin; belirli dezavantajlı gruplara yani müracaatçılara yönelik tutumları (Ceylan ve Öksüz, 2015; Dentato, Kelly, Lloyd ve Busch, 2018; Duyan, Tuncay, Sevin ve Erbay, 2011), uluslararası sosyal hizmete bakışları (Lalayants, Doel ve Kachkachishvili, 2015), sosyal hizmet eğitimi alma motivasyonları (Csikai ve Rozensky, 1997; Erbay ve Sevin, 2013; Furness, 2007), sosyal medya araçlarının eğitimde kullanılmasına yönelik tutumları (Anthony ve Jewell, 2017), sosyal hizmet mesleğine bakışları (Freund, Cohen, Blit-Cohen ve Dehan, 2017; Wilson ve McCrystal, 2007) ele alınmıştır.

Bu çalışma yukarıda bahsedilen çalışmalardan farklı olarak sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal çalışmacı kavramına yönelik tutumları üzerine derinlemesine bir şekilde yoğunlaşmıştır. Araştırmada öğrencilerin sosyal çalışmacı kavramına karşı tutumlarının, algılarının ve görüşlerinin ortaya konulabilmesi için metaforlar yoluyla bilgi edinme yolu seçilmiştir. Sosyal çalışmacı imajlarının ne olduğunu, olay, nesne ve olguları anlama ve açıklamada kullanılan metaforlar (Lakoff ve Johnson, 2005) ile belirlenebilir.

Aristoteles (2008), metafor kavramını "anlam transferi" şeklinde tanımlamıştır. Metafor kelime olarak "meta" ve "pherein" kelimelerinden türemiştir. "Meta" kelimesi, öte, aşırı anlamlarına gelirken, "pherein" kelimesi, taşımak ve yüklenmek anlamlarına gelmektedir. Bu kelimelerin birleşimi ise, "öteye taşımak" anlamına denk gelmektedir

(Salman, 2003). Metaforlar kavramlara ilişkin tutumlar, algılar ve görüşleri hakkında daha iyi biliş ve anlamaları sağlamak için “köprü” işlevi görmektedirler (Zheng ve Song, 2010). Metaforlar kendimiz ve başkaları hakkında düşünmeye başladığımız ve kelimelere döktüğümüz güçlü argümanlardır. Metaforlar insanların dünyayı anlamak, açıklamak, kurmak ve örgütlemek amacıyla oluşturulan dilsel araçlardır. Bu açıdan insanların kendi gerçekliklerini nasıl kurdukları ve dünyayı nasıl algıladıklarının kavranılmasında yardımcı olmaktadır (Lakoff ve Johnson, 2005).

Metaforların en önemli işlevlerinden biri hem öznel hem nesnel anlamları taşımalarının yanı sıra, metaforları kullanan bireylerde düşünme derinliği oluşturmasıdır. Bu durum da bireylerin bilişsel süreçler yoluyla dış dünyayı anlamlandırabilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Arslan ve Bayrakçı, 2006; Pawlowski, Badzinski ve Mitchell, 1998).

Metaforlar, gizli olanı ve açıklanmayanı açıklamaya çalışır. Bu sebeple akademisyenler, bilimsel teori ve kavramlarını açıklamada metaforu kullanmaktadırlar (Lewis, 1996). Çeşitli akademik disiplinlerde metaforların kullanılması ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Farklı disiplinlerde yapılan çalışmalarda metaforlarla çeşitli disiplinlerin ve mesleğin (Apak ve Erdem, 2019; Demirli-Yıldız ve Türk, 2018; Eraslan, 2011; Gültekin, 2013; Kemp, 1999; Koç, 2014; Ocak ve Gündüz, 2006), meslek ve disiplin uygulayıcılarının (Aydın ve Pehlivan, 2010; Saban, 2004), mesleğin hizmet götürdüğü kişilerin (Aydın ve Pehlivan, 2010; Saban, 2009) nasıl algılandıkları ortaya konulmuştur. Sosyal hizmet alanında metaforla ilişkili çeşitli çalışmalar (Aka, 2019; Apak ve Erdem, 2019; Karabekir, 2016) az da olsa yapılmıştır.

Sosyal hizmet disiplininde de metaforlar farklı işlevlerle kullanılmışlardır. Müracaatçılarla çalışırken metaforların sorunu tanımlama, iletişim kanallarını açık tutma gibi bir işlevi vardır. Ayrıca sosyal hizmet eğitiminde de metaforların sosyal çalışmacı adaylarının yetiştirilmesinde önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Sosyal hizmet eğitimi ve metafor ilişkisine bakıldığında, birçok akademisyen sosyal hizmette metafor kullanımını savunmuştur (Goldstein, 1999; Duffy, 2001). Sosyal hizmet disiplininde metafor kullanılmasının başka bir alanı ise öğrencilerin bir sorun veya konuya ilişkin görüşlerini açıklama ve betimlemede bir yöntem olarak kullanılmasıdır (O'Brien, 2009). Böylelikle öğrencilerin, bireyleri, grupları, aileleri ve toplumu nasıl algıladığı ve tanımladığı ortaya çıkmaktadır.

Yapılan literatür çalışmasıyla sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal çalışmacılara yönelik algılarının metaforlarla açıklanmaya çalışıldığı herhangi bir çalışmaya

rastlanılmamıştır. Bu çalışmayla da kısmen bu boşluk giderilmeye çalışılmıştır. Metafor yöntemi, sosyal çalışmacının rollerini ve müracaatçı ile ilişkiler gibi çeşitli faktörleri araştırmak için uygun bir araçtır. Sosyal çalışmacı adaylarının, gelecekteki kendilerini nasıl algıladıklarını daha iyi anlayabilmek için bu çalışma önemlidir. Bu bilgi, eğitimcilerin araştırma sürecinde hangi değişikliklerin veya ek bilgi ve becerilerin gerekli olduğunu daha iyi öğrenmesine yardımcı olacaktır. Öğrencilerin kendileri için taleplerini, gelecekteki işleriyle ve kendileriyle ilgili duygularını tespit edebilmek, sosyal hizmet eğitimi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca sosyal hizmet eğitimi sürecinde metaforların kullanımı sosyal çalışmacı adaylarının mesleğe ilişkin yanlış öğrenmelerinin düzeltilmesinde de önemlidir.

Yukarıda değinilen bilgiler doğrultusunda bu araştırmanın amacı; sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin 'sosyal çalışmacı' kavramına ilişkin sahip oldukları algıları ve anlam dünyasında nerede durduğunun metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal hizmet bölümü öğrencileri 'sosyal çalışmacı' kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?
2. Sosyal çalışmacıya ilişkin olarak öğrenciler tarafından ileri sürülen metaforlar, ortak özellikleri bakımından, hangi temalar altında toplanabilir?

YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim (phenomenology) deseni kapsamında yürütülmüştür. Olgu bilim deseni, bireysel algılar ve deneyimler ışığında olgulara ve durumlara yüklenen anlamları inceleyen bir araştırma modeli olarak belirtilmektedir (Creswell, 2003). Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden metafor yoluyla veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda metafor analizi ile bireyin fenomenolojik alanına girilerek, bireysel algıların olduğu gibi ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Metaforların nitel veri toplama aracı olarak kullanılabilmesi ve zengin bulgular elde edilebileceği düşünülmüştür (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Günümüzde, katılımcıların metafor analizi ile inanç ve tutumlarını toplama daha fazla çalışmacının ilgisini çekmektedir. Bu metodolojinin ardındaki öncül, insanların deneyimlerini ve inançlarını açıklamada kullandıkları metaforları inceleyerek, ortaya konulan doğrudan ve bilinçli anlamları ortaya çıkarmaya başlanabilmesini sağlamasıdır (Zheng ve Song, 2010).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-19 öğretim yılının bahar döneminde Bingöl Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan “maksimum çeşitlilik örnekleme” kullanılmıştır. Araştırma 172 gönüllü öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait cinsiyet ve sınıf düzeyi bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara İlişkin Sayısal Veriler

Cinsiyet	n	%	Sınıf Düzeyi	n	%
Kadın	109	63,4	1. Sınıf	36	21,0
			2. Sınıf	42	24,4
Erkek	63	36,6	3. Sınıf	45	26,1
			4. Sınıf	49	28,5
Toplam	172	100,0	Toplam	172	100,0

Çalışmaya katılan öğrencilerinin 109’u (%63,4) kadın, 63’ü (% 36,6) ise erkektir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında ise dengeli bir dağılım vardır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama aracı katılımcıların sınıf düzeyi ve cinsiyet bilgilerinin alındığı demografik sorulardan ve bir açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Öğrencilerin sosyal çalışmacı kavramına yönelik algılarını anlayabilmek için kendilerinden metafor kullanmaları istenmiştir. Metafor odaklı nitel veri toplama sürecinde açık uçlu sorular ile araştırılan konuda katılımcılardan çok zengin benzetmeler ve içerikler elde edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veri Toplama Süreci

Çalışmada öncelikle metaforların bireysel algıları belirlemede veri toplama aracı olarak kullanılan çalışmalar incelenmiştir (Apak ve Erdem, 2019; Karabekir, 2016; Saban, 2004; Saban, 2009; Uysal-Bayrak, 2019). Bu inceleme sonucunda çalışmalarda, açık uçlu cümlede metaforun kullanılması ve kullandıkları metaforun nedenini belirlemelerini isteyen cümle tamamlatılma kullanılmaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmada da araştırmaya katılan sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sahip oldukları algıları ortaya çıkartmak için şu cümle kullanılmıştır:

“Benim için sosyal çalışmacı.....gibidir/benzemektedir.
Çünkü.....”

Formun dağıtılmasının ardından öğrencilere metafor olgusu açıklanmış ve öğrencilere sosyal çalışmacı ile ilgili tek bir metafor üzerinde yoğunlaşmaları gerektiği ifade edilmiş ve bu şekilde araştırmanın verileri toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Yapılan çalışmada geçerlik ve güvenilirlik bağlamında elde edilen veriler inandırıcılık, aktarılabilirlik ve uzman görüşü ile sağlanmıştır. Sosyal hizmet bölümü öğrencileri tarafından kullanılan metaforların analizi, başka araştırmalar (Apak ve Erdem, 2019; Saban, 2009) da örnek alınarak ilk başta kodlama ve elemeye tabi tutulmuştur. Bu aşamada öğrencilerin ‘sosyal çalışmacı’ kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar sıralanmış ve geçici bir liste yapılmıştır. Cümle tamamlama formları içerisinde yer alan metaforlar kontrol edilmiş ve geçerli bir metafor imgesini içermeyen kâğıtlar ile boş bırakılan formlar elenmiştir. Böylece 18 cevap formu araştırma dışı bırakılmıştır. Daha sonra elde edilen kodlar ortak özellikler bakımından irdelenmiştir. Ayrıca, araştırmacı tarafından oluşturulan kod ve temaların güvenilirliğini sağlamak amacıyla sosyal hizmet akademisyeni olan 2 uzman görüşüne başvurulmuştur. Analizler, uzmanlar tarafından literatür ışığında belirlenen kavramsal çerçeveye uygun bir şekilde yapılmıştır. Uzmanların yaptığı eşleştirme, araştırmacının yaptığı eşleştirme ile karşılaştırılmış ve temalara karar verilmiştir. Son olarak da metaforlar ve temalar frekans analizi için bilgisayar ortamına aktarılmış ve tablolar halinde sunulmuştur. Tematik analizin yanında katılımcılardan doğrudan alıntılar da yapılmıştır. Doğrudan alıntılarda öğretim elemanlarına ait bilgiler sadece katılımcı numaraları (Ö101, Ö17 gibi) ile ifade edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, çalışmaya katılan sosyal çalışmacı adaylarının sosyal çalışmacı hakkında geliştirdikleri metaforlara ilişkin elde edilen bulgular tablolar hâlinde sunulup yorumlanmaktadır.

154 öğrenci tarafından sosyal çalışmacıya ilişkin geliştirilen 72 farklı metafor geçerli olarak değerlendirilmiştir. Öğrenciler sosyal çalışmacıya ilişkin çok sayıda ve farklı anlamlara sahip metaforlar üretmişlerdir. Üretilen sosyal çalışmacı metaforlarının, frekans ve yüzdeleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Sosyal Çalışmacıya İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Metafor	F	%	Metafor	F	%	Metafor	F	%
Doktor	17	11,0	Pırlanta	1	0,7	Abi	1	0,7
Anne	8	5,0	Sihirli değnek	1	0,7	Âşık	1	0,7
Baba	8	5,0	Yıldız	1	0,7	Joker	1	0,7
İyilik/yardım meleği	8	5,0	Vicdani mahkeme	1	0,7	Hem psikolog hem sosyolog	1	0,7
Kahraman	6	3,8	Peter Pan	1	0,7	El feneri	1	0,7
Kutup yıldızı	5	3,2	İtfaiye eri	1	0,7	Su	1	0,7
Güneş	5	3,2	Günüşiği	1	0,7	Toplumun aynası	1	0,7
Pusula	5	3,2	Tabela	1	0,7	Polyana	1	0,7
Süper kahraman	5	3,2	Veteriner hekim	1	0,7	Şirin baba	1	0,7
Kurtarıcı	4	2,5	Filozof	1	0,7	Mürşit	1	0,7
Öğretmen	4	2,5	Halk Man	1	0,7	Dert anası	1	0,7
Cankurtaran	3	1,9	Gökkuşağı	1	0,7	Toplum mühendisi	1	0,7
Işık	3	1,9	Hukukçu	1	0,7	Kitap	1	0,7
Ebeveyn	3	1,9	Dost	1	0,7	Güzin abla	1	0,7
Sosyal Peygamber	3	1,9	Bomba imha uzmanı	1	0,7	Toplumun yardımcısı	1	0,7
Ay	3	1,9	Fedai	1	0,7	Duvar	1	0,7
Hızır	2	1,3	Kelebek	1	0,7	Oyun kurucu	1	0,7
Pratisyen hekim	2	1,3	Çınar	1	0,7	Robin Hood	1	0,7
Süpermen	2	1,3	Anne kucağı	1	0,7	Harita	1	0,7
Adanmış	2	1,3	Din adamı	1	0,7	Arı	1	0,7
Meşale	2	1,3	Mevsim	1	0,7	Şifacı	1	0,7
Gemi Kaptanı	2	1,3	Rehber	1	0,7	Örümcek adam	1	0,7
Dağ	2	1,3	İyilik perisi	1	0,7	Mum	1	0,7
Karınca	2	1,3	Kanat	1	0,7	Anahtar	1	0,7

Tablo 2’de doktor, anne, baba, iyilik/yardım meleği, kahraman, kutup yıldızı, güneş, pusula, süper kahraman metaforlarının çok sayıda üretildiği görülmektedir. Bu metaforların toplam üretilen metafor sayısına oranı %43,5’tir.

Tablo incelendiğinde sosyal çalışmacıya ilişkin oluşturulmuş metaforların tekrarlanma sıklığının 1 ile 17 arasında değiştiği görülmektedir. En çok tekrarlanan metaforun ‘doktor’ (%11,0) metaforu olduğu tespit edilmiştir. Örneğin; Ö22: *“Benim için sosyal çalışmacı doktor gibidir. Çünkü sosyal işlevselliği iyileştiren, sosyal anlamda bir doktordur.”*

Görüldüğü üzere, öğrencilerin sosyal çalışmacıya yönelik algı ve anlayışları çok kapsamlıdır. Bu sebeple öğrencilerin sosyal çalışmacıya yönelik kullandıkları metaforlar temalara ayrılmıştır. Sosyal çalışmacıya ilişkin öğrencilerin oluşturdukları metaforlar ortak özellikler bakımından altı ayrı tema altında toplanmıştır. Tablo 3’te sosyal çalışmacıya ilişkin metaforlar tematik olarak tasnif edilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Sosyal Çalışmacı Kavramına Yönelik Sahip Oldukları Metafor Temaları

Temalar	Metaforlar	Metafor Frekansı (F)	Metafor Sayısı (N)	Yüzde (%)
TEDAVİ EDİCİ	Doktor (17), Veteriner hekim (1), Toplum mühendisi (1), Şifacı (1)	20	4	%13,0
DAYANAK NOKTASI VE KORUYUCU	Baba (8), Ebeveyn (3), Dağ (2), Oyun kurucu (1), Duvar (1), Vicdani mahkeme (1), Abi (1), Hukukçu (1), Çınar (1)	19	9	%12,3
YOL GÖSTEREN	Kutup yıldızı (5), Pusula (5), Güneş (5), Öğretmen (4), Işık (3), Ay (3), Gemi kaptanı (2), Meşale (2), Yıldız (1), Günişiği (1), Filozof (1), Mürşit (1), El feneri (1), Tabela (1), Rehber (1), Harita (1), Mum (1), Kitap (1),	39	18	%25,3
YARDIMSEVER VE KURTARICI	İyilik/Yardım Meleği (8), Kahraman (6), Süper kahraman (5), Kurtarıcı (4), Sosyal peygamber (3), Cankurtaran (3), Süpermen (2), Adanmış (2), Hızır (2), Bomba imha uzmanı (1), İyilik perisi (1), İtfaiye eri (1), Şirin Baba (1), Fedai (1), Toplum yardımcısı (1), Robin Hood (1), Halk Man (1), Örümcek Adam (1), Din adamı (1), Anahtar (1), Polyana (1), Peter Pan (1), Kanat (1), Sihirli değnek (1)	50	24	%32,4
ŞEFKAT VE SEVGİ KAYNAĞI	Anne (8), Âşık (1), Güzin abla (1), Dost (1), Anne kucağı (1), Pırlanta (1)	13	6	%8,5
ÇOK YÖNLÜ	Karınca (2), Pratisyen hekim (2), Joker (1), Kelebek (1), Su (1), Toplumun aynası (1), Dert anası (1), Hem psikolog hem sosyolog (1), Arı (1), Gökkuşuğu (1), Mevsim (1),	13	11	%8,5
TOPLAM		154	72	100,0

Elde edilen tüm metaforlar incelenmiş ve ortak özellikleri dikkate alınarak; ‘tedavi edici’, ‘dayanak noktası ve koruyucu’, ‘yol gösteren’, ‘yardımsever ve kurtarıcı’, ‘şefkat ve sevgi kaynağı’ ve ‘çok yönlü’ şeklinde altı kavramsal tema altında toplanmıştır. Öğrencilerin kurdukları metaforların tematik olarak en fazla yoğunlaştığı tema ‘yardımsever ve kurtarıcı’ temasıdır. Öğrencilerin %32,4’ü sosyal çalışmacı için yardımseverliği ve kurtarıcılığı ön plana çıkaran metaforlar kullanmıştır. Sosyal çalışmacıyı yardımsever ve kurtarıcı olarak gören öğrencilerin kullanmış oldukları bazı metaforlar gerekçesi ile aşağıda ifade edilmiştir:

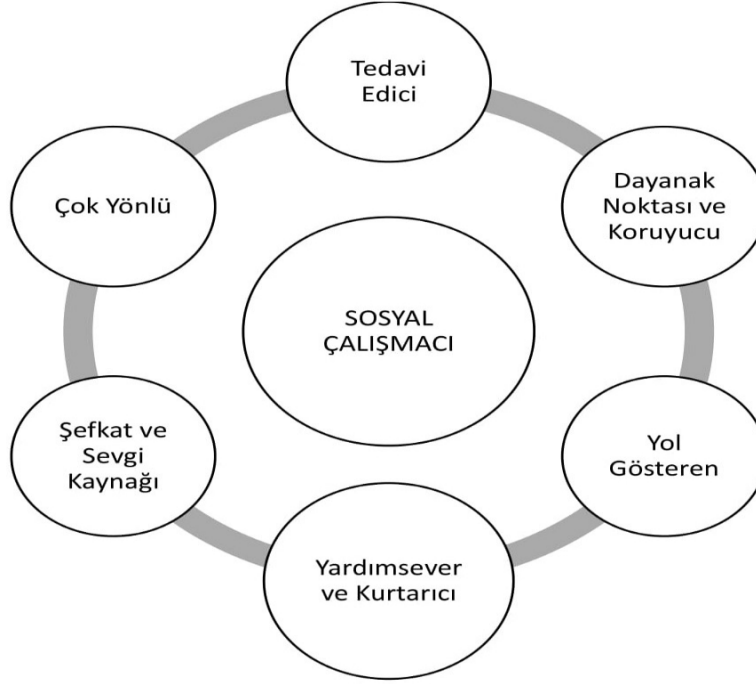
Ö111: *“Benim için sosyal çalışmacı melek gibidir. Çünkü hep iyilik yapmak için uğraşır.”*

Ö126: *“Benim için sosyal çalışmacı kahraman gibidir. Çünkü insanları kötü durumdan kurtarır, hayata kazandırır.”*

Ö134: “Benim için sosyal çalışmacı süper kahraman gibidir. Çünkü insanların ihtiyacı olduğu an oradadır.”

Ö30: “Benim için sosyal çalışmacı Hızır gibidir. Çünkü hiç olmadık bir anda imdadımıza yetişir.”

Şekil 1. Metafor Temaları

Öğrencilerin kurdukları metaforların tematik olarak en fazla yoğunlaştığı ikinci tema 'yol gösteren' (%25,3) temasıdır. Öğrenciler burada sosyal çalışmacıyı daha çok müracaatçılarına yol gösteren pusula, kutup yıldızı, harita gibi metaforlar üzerinden açıklamışlardır. Sosyal çalışmacıyı yol gösterici olarak gören öğrencilerin kullanmış oldukları bazı metaforlar gerekçesi ile aşağıda ifade edilmiştir:

Ö38: “Benim için sosyal çalışmacı kutup yıldızı gibidir. Çünkü ihtiyaç duyduğunuzda yolunuzu aydınlatır, sonrasında siz onsuza da yolunuza devam edebilirsiniz.”

Ö103: “Benim için sosyal çalışmacı pusula gibidir. Çünkü müracaatçılara yol göstermede yardım eder.”

Ö49: “Benim için sosyal çalışmacı filozof gibidir. Çünkü yol göstericidir.”

Ö28: “Benim için sosyal çalışmacı öğretmen gibidir. Çünkü ne yapacağımızı öğretir.”

Tablo 3'e göz atıldığında sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin bir kısmının sosyal çalışmacıyı tanımlarken 'tedavi edici' (%13,0) metaforlar kullandıkları görülmektedir.

Burada öne çıkan en temel metafor 'doktor' benzetmesidir. Öğrenciler burada doktor temasını kullanırken mesleki bir belirsizlikten çok sosyal çalışmacının tedavi edici yönünü ön plana çıkardıkları anlaşılmıştır. Nitekim Ö83 kodlu katılımcı durumu net ortaya koymaktadır: *“Benim için sosyal çalışmacı doktor gibidir. Çünkü toplumda var olan dezavantajlı gruplara karşı tedavi uygular”*. Ayrıca öğrenciler şifacı, toplum mühendisi ve veteriner hekim metaforlarını da kullanmışlardır. Örnek vermek gerekirse Ö59 kodlu öğrenci, *“Benim için sosyal çalışmacı veteriner hekim gibidir. Çünkü tedavi eder, kuş kendisi uçmayı öğrenecek”* şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan bazı öğrenciler ise sosyal çalışmacıyı bir 'dayanak noktası ve koruyucu' (%12,3) olarak görmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Burada öğrenciler en fazla 'baba' metaforunu kullanmışlardır. Baba metaforu daha çok baba rolü, dayanak olunabilecek kişi ve koruyan kişi özellikleri üzerinden kurgulanmıştır. Ö155 kodlu öğrenci de bu durum *“Benim için sosyal çalışmacı baba gibidir. Çünkü dinamikliği sağlayan ve ayakta durması gereken odur”* şeklinde ifade bulmuştur. Öğrenciler bu tema altında baba metaforu dışında; ebeveyn, dağ, oyun kurucu, duvar, abi, vicdani mahkeme, hukukçu ve çınar metaforları da kullanmışlardır. Örnek vermek gerekirse:

Ö163: *“Benim için sosyal çalışmacı çınar gibidir. Çünkü dallarıyla birçok kişiye destek olarak, çeşit çeşit meyve oluşturur.”*

Ö136: *“Benim için sosyal çalışmacı dağ gibidir. Çünkü sırtını yaslayabileceğin kadar güvenilirdir, şefkatli ve sevgi doludur.”*

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin kullanmış oldukları metaforların en az yoğunlaştığı temalar 'şefkat ve sevgi kaynağı' (%8,5) ve 'çok yönlü' (%8,5) temalarıdır. Sosyal çalışmacıyı şefkat ve sevgi kaynağı olarak gören öğrenciler sosyal çalışmacıyı anneye, âşığa, Güzin ablaya, dosta, anne kucağına ve pırlantaya benzettikleri tespit edilmiştir. Anne benzetmesi bu tema altında en fazla kullanılan metafordur. Anne simgesinin şefkat, sevgi ve fedakârlık boyutları burada öğrencileri bu metaforu kullanmaya yönlendirdiği düşünülmektedir. Anne metaforuna örnek olarak: Ö63: *“Benim için sosyal çalışmacı anne gibidir. Çünkü şefkatli ve sevgi doludur”* gösterilebilir. Şefkat ve sevgi kaynağı temasında kullanılan bazı metaforlar gerekçesi ile aşağıda ifade edilmiştir:

Ö75: *“Benim için sosyal çalışmacı dost gibidir. Çünkü herkese içtenlikle yaklaşır, herkesin iyiliğini ister.”*

Ö4: *“Benim için sosyal çalışmacı âşık gibidir. Çünkü ne kadar meslek olsa da gönül işidir. Gönülden yardım işidir.”*

Çok yönlü teması ise daha çok sosyal çalışmacının birden fazla yönüne dikkat çekmektedir. Öğrenciler sosyal çalışmacıların farklı durumlarda farklı rolleri ve işlevleri üstlendiklerine yönelik dikkat çekmeye çalışmıştır. Bu tema altında öğrenciler; karınca, pratisyen hekim, joker, kelebek, su, toplumun aynası, dert anası, hem psikolog hem sosyolog, arı, gökkuşağı ve mevsim metaforları kullanmışlardır. Bazı metaforlar gerekçesi ile aşağıda ifade edilmiştir:

Ö157: *“Benim için sosyal çalışmacı pratisyen hekim gibidir. Çünkü her alana genel olarak müdahale edebilir.”*

Ö67: *“Benim için sosyal çalışmacı hem psikolog hem sosyolog gibidir. Çünkü hem birey hem toplumla ilgilenir.”*

Ö18: *“Benim için sosyal çalışmacı su gibidir. Çünkü şekilsiz olmalı, müracaatçıya göre şekil almalı.”*

Ö12: *“Benim için sosyal çalışmacı joker gibidir. Çünkü bütün işlere yetişmektedir.”*

TARTIŞMA

Bu çalışmada sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal çalışmacıyı nasıl gördüklerine ve önem verdikleri vurgulara ilişkin derinlemesine bir bilgiye erişme amacıyla metaforlar ile bir resim ortaya konulmaya çalışılmıştır. Metaforun bir değerlendirme aracı olarak kullanılmasından ortaya çıkacak bir model ile öğrencilerin olumlu ve olumsuz deneyimlerini vurgulama yeteneklerinin güçlendirilmesi (Kemp, 1999) sağlanmaya çalışılmıştır.

Öğrencilerden ilk olarak sosyal çalışmacıyı bir şeye benzetmeleri istenmiştir. Kariyer için kurulan metaforlar bireylerin bildikleri metaforların çerçevelemesinin ötesinde kariyer hakkında düşünmeyi geliştirme ve kariyer fenomenlerinin daha geniş ve daha kapsamlı bir anlayışını sağlama potansiyeline sahiptir. Ayrıca çoğumuz için, meslek zihinlerimizde oluşturmuş olduğumuz şemalardır. Kendi mesleğimizi hevesle izler; aklımızda kurgular, besler ve analiz ederiz (Inkson, 2004). Böylelikle bu çalışmada öğrencilerden gelecekte var olacak sosyal çalışmacı kariyerleri için geniş ve kapsamlı bir anlayışın sağlanması çalışılarak kendi merceklerinden sosyal çalışmacı hakkındaki fikirleri alınmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın bulguları göz önüne alındığında öğrencilerin sosyal çalışmacı kavramını açıklayabilmeleri için çok sayıda metafora ihtiyaç duydukları görülmektedir. Üretilen metafor sayısının çok fazla olması, öğrencilerin sosyal çalışmaya ilişkin olarak çok sayıda ve farklı anlamlara sahip olduklarını göstermektedir.

Sosyal çalışmacı metaforları 'tedavi edici', 'dayanak noktası ve koruyucu', 'yol gösteren', 'yardımsever ve kurtarıcı', 'şefkat ve sevgi kaynağı' ve 'çok yönlü' şeklinde altı kavramsal tema altında toplanmıştır. Apak ve Erdem (2019)'in sosyal hizmet bölümü öğrencileriyle ilgili yaptıkları metafor çalışmalarında öğrencilerin sosyal hizmet kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar; 'manevi', 'aydınlatıcı', 'radikal', 'yaşamsal (doğa)', 'koruyucu', 'yardım edici', 'epistemik', 'yol gösterici' ve 'mesleki tanımlamalar' şeklinde dokuz kavramsal tema altında toplanmıştır. Aydınlatıcı, koruyucu, yardım edici, yol gösterici gibi temalar öğrencilerin sosyal çalışmacıya ilişkin kullanılan metaforlarda da benzerlik göstermektedir. Öğrenciler sosyal hizmet disiplini ve sosyal çalışmacı kavramlarını açıklarken bazı ortak temalardan hareket ettikleri ifade edilebilir.

Öğrencilerin sosyal çalışmacı için kullandıkları metaforların genellikle sosyal çalışmacıların müracaatçı ile ilişkisi üzerinden yapıldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca metaforlar genellikle sosyal çalışmacıların amaçları, rol ve işlevleri üzerinden kurgulanmıştır. Sosyal hizmet hem bir disiplin hem de bir meslek olduğundan, sosyal hizmet öğrencileri sadece öğrencinin rolünü değil aynı zamanda mesleğin rol ve yükümlülüklerini de benimsemektedirler (Dziegielewski, Roest-Marti ve Turnage, 2004). Eğitimin başladığı ilk dönemlerden itibaren sosyal hizmet öğrencileri doğru işi yapan meslek elemanı nasıl olmalı sorusunun peşinden giderek sosyal çalışmacıların rol ve işlevlerini öğrenmeye çalışırlar. Sosyal çalışmacıya ilişkin öğrencilerin kullandıkları metaforlarda da genellikle müracaatçı ilişkisi, rol ve işlevler üzerinden kurguların yapılması mesleki bir kimlik algısını geliştirmeye başladıklarını göstermektedir.

Sosyal hizmet bölümü öğrencileri sosyal çalışmacıyı daha çok "doktor, anne, baba, iyilik/yardım meleği, kahraman, kutup yıldızı, güneş, pusula, süper kahraman" ifadelerine benzetmişlerdir. Karabekir (2016) çalışmasında sosyal çalışmacıların kendilerini tanımlamak için metaforları kullanmasını istemiştir. Bu çalışmada, sosyal çalışmacıların kullandıkları "sihirli değnek, baba, anne, abi, melek, süperman, rehber, kurtarıcı, kahraman" gibi metaforlar araştırmamızda da ortak çıkan metaforlardır. Ayrıca bu durum öğrencilerin kurdukları bazı metaforların alanda çalışan uzmanlarla

benzeştiğini ortaya koymaktadır. Sosyal çalışmacılar ile sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal çalışmacıya ilişkin kurdukları ortak metaforlar daha çok yardımcı ve kurtarıcı olma durumu bağlamında tespit edilmiştir.

Öğrencilerin kurdukları metaforların tematik olarak en fazla yoğunlaştığı tema 'yardımsever ve kurtarıcı' temasıdır. Sosyal hizmet mesleğinin doğuşu insana yardımın daha uzman ve bilgili kişilerce ve sistematik olarak yapılması gerektiği düşüncelerinin gelişmesi ile birlikte başlamıştır. Sosyal hizmetin amacı büyük ölçüde bireylere sosyal çevreleri içinde veya sosyal çevresini değiştirerek, maksimum düzeyde yardım etme olarak kabul edilmektedir (Sheafor ve Horejsi, 2014; Thompson, 2013). Yani mesleğin doğuşunda yardım etme ve kurtarıcılık işlevi her zaman sosyal hizmet uygulayıcılarının gündeminin ilk sıralarında olmuştur. Sosyal çalışmacılar genellikle yardım veren ve insanları var olan sorun alanlarından kurtaran insanlar olarak tanımlanmaktadır. Yardım edici metaforunun yanında bazı öğrencilerin kurtarıcı temasını ön plana çıkarması ileride çalışacakları sosyal hizmet alanlarında bir nevi kurtarıcı olmayı bekledikleri şeklinde açıklanabilir. Ayrıca meslek sürecinde daha çok dezavantajlılarla çalışılması, yardım etme ve kurtarıcılık vurgusunu öğrencilerin kullanma gerekçeleri olarak gösterilebilmektedir.

Öğrencilerin sosyal çalışmacıyı yardım edici ve kurtarıcı olarak görmeleri hem sosyal hizmet disiplininin özü ve tarihi hem de sosyal çalışmacı olma idealleriyle de ilişkilidir. Nitekim bazı çalışmalar sosyal çalışmacı olma arzusunun ve mesleği seçme nedeni olarak topluma katkıda bulunma, savunmasız gruplarla çalışma ve onlara yardımcı olma isteğinin olduğunu göstermektedir (Csikai ve Rozenky, 1997; Furness, 2007). Sosyal hizmet bölümünü okuma kararı ise bazı öğrenciler için ihtiyaç, inanç ve çevreleriyle ilgili olabilmektedir. Özgecil (diğerkam) motivasyonların ise diğer faktörlerden daha baskın olduğu ifade edilebilir (Stevens vd., 2012).

Dört Avrupa ülkesinde (Birleşik Krallık, Finlandiya, Slovenya ve Almanya) sosyal hizmet bölümlerinde okuyan öğrencilerle yapılan bir çalışmada öğrencilerin bölümü tercih nedenleri incelenmiştir. Öğrencilerin %84'ü insanlara yardım ve %62'si kişisel tecrübelerden dolayı bölümü tercih ettiğini ifade etmiştir (Hackett, Kuronen, Matthies ve Kresal, 2003). Sosyal çalışmacı veya sosyal hizmet bölümü öğrencileri örneklem grupları dışında yapılan (halk üzerine) yapılan çalışmalarda da (Bolgün, Şahin ve Baydur, 2017; Staniforth, Fouche ve Beddoe, 2014) sosyal hizmetin yardım eden ve kurtarıcılık vurgusu ön plana çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı sosyal çalışmacıyı 'yol gösteren' temasının içerisine dâhil olan bazı metaforlarla da açıklamaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler burada sosyal çalışmacıyı genellikle yollarını kaybetmiş, sorunlarının çözülmesi gereken, sorun çözmeyi öğrenmesi gereken ve yeni hayatlar sunulması gereken müracaatçılarla çalışacakları üzerinden kurgulamışlardır. Yol gösteren teması altında öğrenciler sosyal çalışmacıların rolleri bağlamında daha çok aracı ve eğitici rollerini gündeme getirdikleri ifade edilebilir.

Sosyal çalışmacılar müracaatçıların sosyal işlevselliğini arttırmaya çabalamaktadırlar. Bu amaç doğrultusunda müracaatçıları yaşamları üzerindeki kontrollerini arttırarak çevreleriyle ilişkilerini ve günlük yaşamlarını yeniden düzenlemeleri gibi konularda sosyal çalışmacılar yol gösterici işlevini üstlenebilmektedir. Ayrıca çözüm bekleyen müracaatçılara aydınlatıcı ve yol gösterici roller üstlenir. Konuya toplumsal açıdan yaklaşıldığında sosyal çalışmacılar müracaatçıların sorunlarına yol açan nedenler ve sorunlardan korunma yolları ile ilgili aydınlatıcı bir rol üstlenebilirler.

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin bir kısmının sosyal çalışmacıyı tanımlarken 'tedavi edici' metaforlar kullandıkları da görülmektedir. Burada öğrencilerin sosyal çalışmacı algılarında danışman/klinisyen rolünün de ön plana çıktığı ifade edilebilir. Sosyal hizmetinin sadece sosyal yardım hizmetleri şeklinde adlandırılmaması, bunun yanında destekleyici ve psikososyal sağlığı geliştirici hizmetler şeklinde de tanımlanması gereklidir (Yıldırım, Tuncay ve Acar, 2013). Bu bağlamda sosyal çalışmacılar da tedavi edici bir rol üstlenirler. Bu durumun sosyal çalışmacı adayları tarafından dillendirilmesi önemlidir. Burada üzerinde durulması gereken diğer önemli bir husus da sosyal hizmet alanının hiçbir şekilde hekimlik vb. mesleklerin gölgesinde olmadığı ve sosyal hizmetin sahip olduğu belirleyici özellikler ile geniş bir alanda var olduğudur. Özellikle 1946 yılında Dünya Sağlık Örgütü Anayasası'nda sağlığın sadece fiziksel değil aynı zamanda psikolojik ve sosyal bir iyilik hali olarak tanımlanmasıyla sağlığın korunması ve geliştirilmesinde bütüncül bir bakış açısının ortaya çıkmasıyla (Özbesler ve İçağasıoğlu-Çoban, 2010) birlikte sosyal çalışmacılar sağlık alanının vazgeçilmez unsurları haline gelmişlerdir.

Sosyal çalışmacı için kullanılan metaforların en az yoğunlaştığı temalar 'şefkat ve sevgi kaynağı' ve 'çok yönlü' temalarıdır. Sosyal çalışmacılar çok yönlü olması gerektiği üzerinden yapılan metaforlarda genel vurgu çoğu meslek elemanının daha uzmanlaşmış hale geldiği ama sosyal çalışmacıların genel ve geniş çaplı olmaları

gerektiğidir. Sosyal çalışmacı bir psikolog, hukukçu, ekonomist veya sağlık personeli değildir; ancak bireylerin psiko-sosyolojik sorunları, yasalar, yoksulluk ve gelir dağılımı, insan gelişimi ve halk sağlığı hakkında bilgi sahibidir (Yolcuoğlu, 2014). Zastrow (2013)'a göre bir pratisyen hekim çok çeşitli tıbbi problemler ile baş etmek üzere eğitim alırken bir sosyal çalışmacı ise çok çeşitli toplumsal ve kişisel problemlerle uğraşmak üzere eğitim almaktadır. Yani aslında sosyal çalışmacılar çok yönlü yetiştirilmeleri gerekmektedir. Öğrencilerin çok yönlü teması altında kullandıkları joker, pratisyen hekim gibi metaforlar bunu doğrulamaktadır. Sosyal çalışmacılar birey, grup ve toplum düzeyinde yaşanabilecek sorunlara karşı duyarlı ve çok yönlü bir anlayışa sahip olmalıdırlar.

Sosyal çalışmacıyı şefkat ve sevgi kaynağı olarak gören öğrencilerde anne, âşık ve dost gibi metaforlar kullanılmıştır. Sosyal çalışmacıyı tahayyül ettiklerinde şefkat, sevgi ve fedakârlık gibi düşünceler öğrencilerin zihinlerine gelmiştir. Sosyal çalışmacılar sosyal hizmet mesleğinin niteliği gereğince dışlanmış, yoksul, ihmal ve istismar mağduru, suça sürüklenmiş veya bulaşmış, suç mağduru, mülteci veya sığınmacı, savaş ve terör mağduru, madde bağımlısı birey veya gruplarla çalıştıkları için şefkat ve beraberinde şefkat yorgunlukları yaşayabilmektedirler (Hablemitoğlu ve Özmete, 2012). Bununla birlikte sevgi kaynağı olarak görülen sosyal çalışmacılar kelimenin samimi ve özel anlamında değil, daha genelleştirilmiş bir 'insanlığın sevgisi' açısından sevgiyi ifade etme işinde görülebilmektedirler (Morley ve Ife, 2002). Öğrencilerin belirttikleri şefkat ve sevgi kaynağı temasının gerekçelerinde de insanlığa duyulması gereken şefkat ve sevgi ön plana çıkmaktadır.

SONUÇ

Sosyal hizmet öğrencileriyle yapılan bu keşif çalışması, belirli bir öğrenci grubunun bakış açısının "anlık görüntüsünü" sağlamıştır. Sosyal çalışmacı olmak için sosyal hizmet bölümlerine gelen bireyler, aynı zamanda, öğrencilik yılları süresince gerçekleştirdikleri enformel gözlemleri ve sosyal hizmetle ilgili aldıkları farklı derslerle etkileşimleri sonucunda edindikleri tecrübelerine bağlı olarak sosyal çalışmacı hakkında çeşitli kişisel tutumlar geliştirmektedirler. Bu metafor çalışması ile seçili bir sosyal hizmet bölümü öğrenci grubunun sosyal çalışmacıya ilişkin sahip oldukları görüntülere bir miktar iç görü sağlamıştır. Öğrencilerin sosyal çalışmacı için zihinlerinde oluşturmuş oldukları şemalar genellikle sosyal çalışmacıların müracaatçı ile ilişkisi üzerinden kurgulanmış olup sosyal çalışmacıların sahip oldukları rol ve

işlevleri üzerinden açıklanmıştır. Bu durum da mesleğin rol yükümlülüklerini benimsemeye ve öğrenmeye başladıklarını da göstermektedir.

Öğrencilerin kurdukları metaforların tematik olarak en fazla yoğunlaştığı temanın 'yardımsever ve kurtarıcı' teması olması literatür bilgisini desteklemekle birlikte bazı öğrencilerin gelecekte kendilerini bir nevi kurtarıcı olarak görmek istemeleri ile ilişkilendirilebilir. Bunun yanında tedavi edici temasının olması sadece fiziksel tedavi değil aynı zamanda 'sosyal sağlık' vurgusunu da gündeme getirmiştir.

Araştırmanın sınırlılıklarından biri, nitel bir yöntem tercih edildiğinden öğrencilerin sosyal çalışmacı kavramına ilişkin tutumları ile çeşitli sosyodemografik özellikleri arasında ilişki aranmamıştır. Bu tutumları etkileyebilecek cinsiyet, kültür, bölümü tercih etme nedenler, isteyerek okuma durumu, aldıkları dersler vb. özellikler bu çalışmada incelenememiştir. Bununla birlikte, sosyal hizmet eğitimi içerisinde var olan öğrencilerin gelişimi ve geleceği hakkında bilgi eksikliğini azaltma çabası vardır.

Sonuç olarak, bu çalışma metaforların sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin gelecekte kendilerini nasıl bir sosyal çalışmacı olarak algıladıklarını ve mevcut sosyal çalışmacılara ilişkin sahip oldukları kişisel algılarını ortaya çıkarmada güçlü birer araç olarak kullanılabilmesine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmada sosyal çalışmacıların farklı şekillerdeki metaforlar aracılığıyla dile getirildiği ifade edilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar bağlamında şu öneriler getirilebilir:

- Öğrencilerin sosyal çalışmacıya ilişkin tutumlarını ölçecek daha kapsamlı nicel/nitel/karma araştırmalar yapılabilir.
- Sosyal çalışmacıların ve müracaatçıların katılımıyla gerçekleşecek benzer bir araştırma yapılabilir.
- Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin dâhil edildiği ilişkiyel çalışmalar yapılabilir.
- Sosyal hizmet akademisyenleri bu çalışmayı sosyal çalışmacıya ilişkin yanlış öğrenmelerinin düzeltilmesinde, kişisel ve mesleki gelişimlerine ilişkin yol haritası belirlemelerinde kullanabilirler.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırmanın verileri 2020 yılı öncesinde toplandığı için etik kurul izninin alınması zorunluluğu bulunmamaktadır. Dolayısıyla araştırma için herhangi bir etik kurul onayı alınmamıştır.

Çalışmanın tüm aşamalarında katılımcıların seçimi ile görüşmelerin analizinden raporlama aşamasına kadar nitel araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Araştırmanın etik bağlamında çalışmanın yapılacağı Bingöl Üniversitesi Sosyal Hizmet bölüm başkanlığından izin alınmış olup çalışma için uygun öğrencilerin gönüllü olarak görüşmelere katılmaları konusunda onamları alınmıştır. Toplanan tüm veriler akademik etik ilkeler çerçevesinde analiz edilmiş, gizlilik ile korunmuş ve ilgili verileri sağlayan öğrencilerin tüm kişisel bilgileri gizli tutulmuştur.

KAYNAKÇA

- Aka, V. (2019). Sosyal çalışmacıların madde bağımlısı birey algılarına yönelik metafor çalışması. *Anadolu 2. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, Diyarbakır.
- Anthony, B. & Jewell, J. R. (2017) Students' perceptions of using Twitter for learning in social work courses. *Journal of Technology in Human Services*, 35(1), 38-48.
- Apak, H. & Erdem, M. (2019). Metaphors regarding social work concept and spirituality. *Turkish Studies Social Sciences*, 14(1), 21-37.
- Aristoteles (2008). *Poetika*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Arslan, M. M. & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 171, 100-108.
- Aydın, İ. S. & Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(3), 818-842.
- Barker, R. L. (1995). *The social work dictionary*. Washington DC: NASW.
- Bolgün, C., Şahin, F. & Baydur, H. (2017). Manisa'da toplumun sosyal hizmet mesleğine ilişkin farkındalığı ve tutumu: Karşılaştırmalı bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 27-49.
- Ceylan, H., & Öksüz, M. (2015). Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 459-466.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Csikaj, E. L. & Rozensky, C. (1997). 'Social work idealism and students' perceived reasons for entering social work. *Journal of Social Work Education*, 33(3), 529-538,
- Danış, M. Z., Karataş, K., & Şahin, M. C. (2008). Reflections of neo-liberal policies on health-care field and and social work practices directed towards the empowerment of person

- with chronic illness and his/her family in the globalization process. *World Applied Sciences Journal*, 5(2), 224-235.
- Demirli-Yıldız, A. & Türk, E. G. (2018). Okul psikolojik danışmanlarının görev sınırları ve sorumluluklarının metaforlar ile analizi. *Kastamonu Education Journal*, 26(4), 1207-1216.
- Dentato, M. P., Kelly, B. L., Lloyd, M. R., & Busch, N. (2018) Preparing social workers for practice with LGBT populations affected by substance use: perceptions from students, alumni, and service providers. *Social Work Education*, 37(3), 294-314.
- Dhavaleshwar, C. U. (2016). The role of social worker in community development *International Research Journal*, 5(10), 61-63.
- Duffy, T. K. (2001). White gloves and cracked vases: How metaphors help group workers construct new perspectives and responses. *Social Work With Groups*, 24, 89-99.
- Duyan, V., Tuncay, T., Sevin, Ç., & Erbay, E. (2011). Sosyal hizmet öğrencilerinin eşcinselliğe yönelik tutumları: Bir atölye eğitiminin etkileri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 7-18.
- Dziegielewski, S., Roest-Marti, S. & Turnage, B. (2004). Addressing stress with social work students: A controlled evaluation. *Journal of Social Work Education*, 40(1), 105–119.
- Eraslan, L. (2011). Sosyolojik metaforlar. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-22.
- Erbay, E. & Sevin, Ç.(2013). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet 4. sınıf öğrencilerinin eğitim süreçlerine ve gelecekteki meslek yaşamlarına ilişkin görüşleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 25-39.
- Freund, A., Cohen, A., Blit-Cohen, E., & Dehan, N. (2017). Professional socialization and commitment to the profession in social work students: A longitudinal study exploring the effect of attitudes, perception of the profession, teaching, training, and supervision. *Journal of Social Work*, 17(6), 635-658.
- Furness, S. (2007). An enquiry into students' motivations to train as social workers in England. *Journal of Social Work*, 7(2), 239–253.
- Goldstein, H. (1999). The limits and art of understanding in social work practice. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*, 80,385-395.
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 127-141.
- Hablemitoğlu, Ş. & Özmete, E. (2012). Sosyal çalışmacıların iş yaşam kalitesi: Şefkat yorgunluğu, tükenmişlik, stres kaynakları, iş tatmini ve kariyer olanakları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 171-204.

- Hackett, S., Kuronen, M., Matthies, A. L., & Kresal, B. (2003). The motivation, professional development and identity of social work students in four European countries. *European Journal of Social Work, 6*(2), 163-178.
- Inkson K. (2004). Images of career: Nine key metaphors. *Journal of Vocational Behavior, 65*, 96-111.
- Karabekir, H. M. (2016). Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk uygulamaları: bir niteliksel araştırma. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi.
- Kemp, E. (1999). Metaphor as a tool for evaluation. *Assessment & Evaluation in Higher Education, 24*(1), 81-89.
- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(1), 47-72.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. İstanbul: Paradigma Yayınları
- Lalayants, M., Doel, M., & Kachkachishvili, I. (2015). Students' perceptions of international social work: A comparative study in the USA, UK, and Georgia. *International Social Work, 58*(1), 97-110.
- Lewis, P. A. (1996). Metaphor and critical realism. *Review of Social Economy, 54*(4), 487-506.
- Morley, L. & Ife, J. (2002). Social work and a love of humanity. *Australian Social Work, 55*(1), 69-77.
- O'Brien, G. V. (2009). Metaphors and the pejorative framing of marginalized groups: Implications for social work education. *Journal of Social Work Education, 45*(1), 29-46.
- Ocak, G., & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, VIII*(2), 293-309.
- O'Connor, L., Cecil, B. & Boudioni, M. (2009). Preparing for practice: An evaluation of an undergraduate social work "preparation for practice" module'. *Social Work Education, 28*(4), 436-54.
- Özbesler, C. & İçağasıoğlu, Ç. A. (2010). Hastane ortamında sosyal hizmet uygulamaları: Ankara örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 21*(2), 31-46
- Pawlowski, D. R., Badzinski, D. M., & Mitchell, N. (1998). Effects of metaphors on children's comprehension and perception of print advertisements. *Journal of Advertising, 27*(2), 83-98.

- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Salman, Y. (2003). Dilin düşevreni: Eğretileme. *Kitap-lık*, 65, 53-54, İstanbul.
- Sheafor, B. W. & Horejsi, C. J. (2014). *Sosyal hizmet uygulaması temel teknikler ve ilkeler*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Staniforth, B., Fouche, C., Beddoe, L. (2014). Public perception of social work and social workers in Aotearoa New Zealand. *Aotearoa New Zealand Social Work*, 26(2-3), 48-60.
- Stevens, M., Moriarty, J., Manthorpe, J., Hussein, S., Sharpe, E., Orme, J., Mcyntyre, G., Cavanagh, K., Green-Lister, P., & Crisp, B. R. (2012). Helping others or a rewarding career? Investigating student motivations to train as social workers in England. *Journal of Social Work*, 12(1), 16-36.
- Şahin, F. (2001). Sosyal hizmette güçler perspektifi ve çözüm odaklı mülakat. *Aile ve Toplum*, 1(4), 59-72.
- Thompson, N. (2013). *Kuram ve uygulamada sosyal hizmeti anlamak*. Ankara: Dipnot Yay.
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal çalışma sözlüğü: Toplumbilim, ruhbilim, eğitim, yöntembilim, nüfusbilim, hukuk ve ekonomi boyutlarıyla*. Ankara: Selvi Yayınları.
- Uysal-Bayrak, H. (2019). Ebeveynlerin gözünden çocuk istismarı: Metaforik bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 376-389.
- Wilson, G. & McCrystal, P. (2007) Motivations and career aspirations of MSW students in Northern Ireland. *Social Work Education*, 26(1), 35-52.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.
- Yıldırım, B., Tuncay, T. & Acar, M. (2013). Onkoloji Alanında Sosyal Hizmet Uzmanlarının Görevleri ve Kanıta Dayalı Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet* 24(1), 169-189.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2014). *Sosyal hizmet/sosyal çalışma bilim ve mesleğini giriş*. İstanbul: Nar Yayınevi.
- Zastrow, C. (2013). *Sosyal hizmete giriş*. Ankara: Nika Yay.
- Zheng, H., & Song, W. (2010). Metaphor analysis in the educational discourse: A critical review. *US-China Foreign Language*, 8(9), 42-49.